

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

2507

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Jasna Omejec, predsjednica, te suci Mato Arlović, Marko Babić, Snježana Bagić, Slavica Banić, Mario Jelušić, Ivan Matija, Antun Palarić, Aldo Radolović, Duška Šarin i Miroslav Šeparović u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Ivo Sanader iz Zagreba, kojeg zastupaju Jadranka Sloković i Čedo Prodanović, odvjetnici u Zagrebu, na sjednici održanoj 24. studenoga 2015. jednoglasno je donio

ODLUKU

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: II Kž 343/15-4 od 30. rujna 2015. prestaje važiti najkasnije 30. studenoga 2015. u 24:00 sata.

III. Ova odluka objavit će se u »Narodnim novinama«.

O b r a z l o ž e n j e

I. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Pravodobnu i dopuštenu ustavnu tužbu podnio je 2. studenoga 2015. Ivo Sanader iz Zagreba, kojeg zastupaju Jadranka Sloković i Čedo Prodanović, odvjetnici u Zagrebu (u daljnjem tekstu: podnositelj).

Ustavna tužba podnesena je protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj: II Kž-343/15-4 od 30. rujna 2015., kojim je podnositelju produljen istražni zatvor nakon ukidanja prvostupanske presude (u daljnjem tekstu: osporeno rješenje).

2. Podnositelj je primio osporeno rješenje 2. listopada 2015. Prema tvrdnji iznesenoj u ustavnoj tužbi, »branitelji Čedo Prodanović i Jadranka Sloković rješenje još nisu dobili«.

3. Izreka osporenog rješenja glasi:

»I. Na temelju članka 484. stavka 3. Zakona o kaznenom postupku ('Narodne novine' broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12.– odluka Ustavnog suda, 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14. – dalje u tekstu: ZKP/08) protiv optuženog Ive Sanadera produljuje se istražni zatvor iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08.

II. Istražni zatvor produljen protiv optuženog Ive Sanadera u točki I. izreke ovog rješenja, na temelju članka 102. stavka 2. ZKP/08 može se zamijeniti jamstvom u visini od 12,400.000,00 kuna (slovima: dvanaest milijuna i četiristo tisuća kuna), a oblik polaganja jamčevine, u smislu članka 103. stavka 1. ZKP/08, može se sastojati u polaganju gotovog novca, vrijednosnih papira, dragocjenosti ili drugih pokretnina veće vrijednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati ili u stavljanju hipoteke za iznos jamstva na nekretnine osobe koja daje jamstvo.

III. Nakon što optuženik ili tko drugi za njega položi jamčevinu, a optuženik obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, prvostupajski će sud donijeti rješenje o ukidanju istražnog zatvora.

IV. Na temelju članka 102. stavka 4 ZKP/08 kao uvjet jamstvu koje može zamijeniti istražni zatvor protiv optuženog Ive Sanadera, određuju se mjere opreza iz članka 98. stavka 2. točaka 3. i 7. ZKP/08, i to:

– obveza redovitog javljanja optuženog Ive Sanadera predsjednici vijeća svakog prvog ponedjeljka u mjesecu u vremenu od 8,30 do 15,00 sati i

– privremeno oduzimanje putne isprave.«

4. Podnositelj smatra da su mu osporenim rješenjem povrijeđena ustavna prava zajamčena člankom 14. stavkom 2. i člankom 16. stavkom 2. u vezi s člankom 22., te člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.).

Povrijeđenima smatra i svoja prava zaštićena člankom 5. i člankom 6. stavkom 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (»Narodne novine – Međunarodni ugovori« broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst i 8/99. – ispr., 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

5. Nadležno vijeće Ustavnog suda jednoglasno je odlučilo na sjednici održanoj 23. studenoga 2015. uputiti predmet na sjednicu Ustavnog suda radi šireg značaja.

5.1. Zbog objektivne spriječenosti da prisustvuje sjednici Ustavnog suda na kojoj je donesena odluka u ovom predmetu, sudac Davor Krapac, član nadležnog vijeća, dao je svoj glas za ovu odluku posebnom izjavom, što je zapisnički konstatirano.

II. ČINJENICE I OKOLNOSTI SLUČAJA

1) Kronologija događaja vezana uz lišenje slobode podnositelja 2010. – 2015.

6. Protiv podnositelja i drugih fizičkih i pravnih osoba pokrenut je kazneni postupak zbog kaznenog djela iz članka 333. stavaka 1. i 3. te drugih članaka Kaznenog zakona (»Narodne novine« broj 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07. i 152/08.; u daljnjem tekstu: KZ/97). Riječ je o kaznenom predmetu koji se vodi pred Županijskim sudom u Zagrebu pod poslovnim brojem K-Us-08/12, a koji je u javnosti poznat pod nazivom »slučaj FIMI-MEDIA«.

a) Određivanje istražnog zatvora (prosinac 2010.) – slučaj FIMI-MEDIA

7. Istražni zatvor prvotno je bio određen podnositelju rješenjem suca istrage Županijskog suda u Zagrebu broj: 1 Kir-Us-491/10 od 9. prosinca 2010. po osnovama iz članka 123. stavka 1. točaka 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku (»Narodne novine« broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. – odluka USRH, 143/12., 56/13., 145/13. i 152/14.; u daljnjem tekstu: ZKP/08). Rješenje o određivanju istražnog zatvora doneseno je na ročištu u odsutnosti podnositelja ustavne tužbe, budući da je bio nedostupan tijelima kaznenog progona.

Na temelju raspisane tjeralice, podnositelj je 10. prosinca 2010. uhićen u Republici Austriji na temelju naloga Zemaljskog suda u Innsbrucku te mu je određen ekstradiციjski pritvor u kojem se nalazio do 18. srpnja 2011. kada je izručen Republici Hrvatskoj. U tom trenutku počelo je teći jednomjesečno razdoblje istražnog zatvora određeno rješenjem suca istrage od 9. prosinca 2010.

Protiv navedenog rješenja podnositelj je izjavio žalbu koja je rješenjem vijeća Županijskog suda u Zagrebu broj: 10-II-Kv-Us-68/11-2, Kir-Us-491/10 od 22. srpnja 2011. bila odbijena kao neosnovana. Protiv tog rješenja podnositelj nije podnio ustavnu tužbu.

b) Produljenje istražnog zatvora (kolovoz 2011.) – slučaj FIMI-MEDIA

8. Rješenjem suca istrage Županijskog suda u Zagrebu broj: 1 Kir-Us-370/11 od 17. kolovoza 2011. podnositelju je bio produljen istražni zatvor za daljnja dva mjeseca po osnovi iz članka 123. stavka 1. točke 1. ZKP-a/08, to jest zbog opasnosti od bijega.

Protiv tog rješenja podnositelj je izjavio žalbu koja je odbijena rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: 10-II-Kv-Us-87/11-2, Kir-Us-370/11 od 9. rujna 2011.

9. Protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 9. rujna 2011. podnositelj je podnio ustavnu tužbu. Ta je ustavna tužba odbijena odlukom Ustavnog suda broj: U-III-4557/2011 od 13. listopada 2011., koja je objavljena u »Narodnim novinama« broj 123/11. (v. točke od 38. do 40. obrazloženja ove odluke).

c) Produljenje istražnog zatvora (listopad 2011.) – slučaj FIMI-MEDIA

10. Rješenjem suca istrage Županijskog suda u Zagrebu broj: 1. Kir-Us-438/11 od 17. listopada 2011. podnositelju je ponovo produljen istražni zatvor po osnovi iz članka 123. stavka 1. točke 1. ZKP-a/08., to jest zbog opasnosti od bijega. Tim je rješenjem ujedno odbijen i podnositeljev prijedlog za zamjenu istražnog zatvora jamstvom i mjerom opreza.

Rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: 10-II-Kv-Us-96/11-2, Kir-Us-438/11 od 25. listopada 2011. odbijena je žalba podnositelja izjavljena protiv prvostupanjskog rješenja od 17. listopada 2011.

11. Protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 25. listopada 2011. podnositelj je podnio ustavnu tužbu. Odlukom broj: U-III-5141/2011 od 6. prosinca 2011. (»Narodne novine« broj 145/11.) Ustavni sud usvojio je ustavnu tužbu, utvrdio da rješenja o produljenju istražnog zatvora prestaju važiti najkasnije 12. prosinca 2011. te je predmet vratio sudu prvog stupnja radi odlučivanja o zamjeni istražnog zatvora drugom odgovarajućom mjerom ili mjerama za osiguranje prisutnosti podnositelja ustavne tužbe na suđenju (v. točke od 41. do 44. obrazloženja ove odluke).

d) Ukidanje istražnog zatvora (prosinac 2011.) – slučaj FIMI-MEDIA

12. Istražni zatvor podnositelju je nakon određivanja jamstva i polaganja jamčevine bio ukinut rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: Kov-Us-Iz-2/11 od 10. prosinca 2011. Podnositelj se od 16. prosinca 2011. do 20. studenoga 2012. nalazio na slobodi.

e) Određivanje istražnog zatvora (studen 2012.) – slučaj Hypo i INA-MOL

13. Podnositelj je 20. studenoga 2012. ponovo lišen slobode na temelju rješenja o određivanju istražnog zatvora u drugom kaznenom predmetu (broj: K-Us-26/11), koji je u javnosti poznat kao »slučajevi Hypo i INA-MOL«. U predmetu Hypo i INA-MOL istražni zatvor trajao je do 3. travnja 2014., kada je presuda, kojom je podnositelj osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam (8) godina i šest (6) mjeseci, postala pravomoćna.

f) Izvršavanje kazne zatvora (travanj 2014.) – slučaj Hypo i INA-MOL

14. Od 3. travnja 2014. podnositelj je bio u svojstvu osuđenika, izdržavajući kaznu zatvora na temelju pravomoćne presude u predmetu Hypo i INA-MOL.

Međutim, Ustavni sud je odlukom broj: U-III-4149/2014 od 24. srpnja 2015. (»Narodne novine« broj 89/15.) ukinuo pravomoćnu presudu u tom predmetu (to jest presudu Vrhovnog suda: broj I KŽ-Us 94/13-10 od 3. travnja 2014. i presudu Županijskog suda u Zagrebu broj: 7 K-Us-26/11 od 19. studenoga 2012.) i predmet vratio sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

g) Obligatorni istražni zatvor tijekom žalbenog postupka (kolovoz 2015.) – slučaj FIMI-MEDIA

15. Na temelju odluke Ustavnog suda od 24. srpnja 2015. podnositelju je obustavljeno izvršenje kazne zatvora u predmetu Hypo i INA-MOL. Podnositelj se od 4. kolovoza 2015. ponovo nalazio u oblikatornom istražnom zatvoru u predmetu koji se razmatra u ovom ustavnosudskom postupku, to jest u predmetu FIMI-MEDIA, na temelju članka 123. stavka 2. ZKP-a/08. Taj je istražni zatvor u tijeku žalbenog postupka bio određen zbog visine nepravomoćno izrečene jedinstvene kazne zatvora u trajanju od devet (9) godina.

16. Županijski sud u Zagrebu donio je 11. ožujka 2014. presudu u predmetu FIMI-MEDIA, broj: K-Us-8/12. Tom je presudom podnositelj bio proglašen krivim zbog počinjenja kaznenih djela iz članka 333. stavka 1. i članka 337. stavka 4. KZ-a/97 te mu je bila izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od devet (9) godina.

Podnositelj je protiv te presude podnio žalbu Vrhovnom sudu.

17. Vrhovni sud održao je 28., 29. i 30. rujna 2015. sjednicu vijeća na kojoj se u predmetu FIMI-MEDIA odlučivalo o žalbama državnog odvjetnika, podnositelja, drugih optuženih fizičkih osoba, optuženih pravnih osoba te trećih fizičkih i pravnih osoba protiv navedene presude Županijskog suda u Zagrebu od 11. ožujka 2014.

Vrhovni sud uvažio je žalbe podnositelja i optužene pravne osobe Hrvatske demokratske zajednice te je u povodu tih žalbi i žalbe državnog odvjetnika, a po službenoj dužnosti, u cijelosti ukinuo prvostupanjsku presudu u slučaju FIMI-MEDIA. Predmet je vratio Županijskom sudu u Zagrebu na ponovno suđenje zbog počinjenih bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, između ostalih i teške povrede prava na pravično suđenje zajamčenog Ustavom i Konvencijom.

h) Produljenje istražnog zatvora prije prvostupanjske presude (rujan 2015.) – slučaj FIMI-MEDIA

18. Zbog ukidanja prvostupanjske presude u predmetu FIMI-MEDIA zakonska osnova za određivanje obligatornog istražnog zatvora prestala je postojati (v. točke 15. i 17. obrazloženja ove odluke). Stoga je u smislu članka 484. stavka 3. ZKP-a/08 Vrhovni sud trebao ispitati postoje li, nakon ukidanja prvostupanjske presude, »drugi zakonski razlozi« za primjenu istražnog zatvora protiv podnositelja iz članka 123. stavka 1. ZKP-a/08., a »koji su pravomoćno utvrđeni u prethodnom postupku«. Mjerodavna odredba ZKP-a/08 glasi:

»Članak 484.

(...)

(3) Ako se optuženik nalazi u istražnom zatvoru, a prvostupanjska presuda je ukinuta u cijelosti ili djelomično, drugostupanjski sud ispitat će postoje li još razlozi za istražni zatvor i donijeti rješenje o produljenju ili ukidanju istražnog zatvora te ga odmah dostaviti prvostupanjskom sudu. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.«

Vrhovni sud utvrdio je u osporenom rješenju broj: II Kž 343/15-4 od 30. rujna 2015. da i dalje postoji opasnost od bijega podnositelja (za cijelu izreku osporenog rješenja v. točku 3. obrazloženja ove odluke).

19. Budući da protiv tog rješenja Vrhovnog suda nije dopuštena žalba (članak 484. stavak 3. /posljednja rečenica/ ZKP-a/08), podnositelj je na temelju članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (»Narodne novine« broj 99/99., 29/02. i 49/02. – pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon) protiv tog rješenja podnio ustavnu tužbu. To je rješenje predmet ovog ustavnosudskog postupka.

2) Osporeno rješenje o produljenju istražnog zatvora prije prvostupanjske presude zbog opasnosti od bijega – slučaj FIMI-MEDIA

20. Vrhovni sud je u osporenom rješenju prvo utvrdio da u konkretnom slučaju nije isteklo najdulje vrijeme trajanja istražnog zatvora iz članka 133. ZKP-a/08. Naime, podnositelj je u ovom predmetu već bio u istražnom zatvoru od 18. srpnja 2011. do 16. prosinca 2011., kada mu je nakon određivanja jamstva i polaganja jamčevine istražni zatvor ukinut. U ovom je predmetu podnositelju ponovo određen istražni zatvor 4. kolovoza 2015., a u njemu se nalazi i na dan donošenja ove odluke. Mjerodavni dio obrazloženja osporenog rješenja glasi:

»Naime, činjenica je da je protiv optuženog Ive Sanadera u tijeku više paralelnih kaznenih postupaka, time da je, osim u ovom postupku, bio lišen slobode i u postupku pred Županijskim sudom u Zagrebu broj K-Us-26/11. Tako je u ovom kaznenom postupku ... optuženi Ivo Sanader uhićen na području Republike Austrije 10. prosinca 2010. te mu je određen ekstradicijski pritvor u kojem se nalazio do 18. srpnja 2011., kada je izručen Republici Hrvatskoj. Od navedenog se dana optuženik u ovom predmetu nalazio u istražnom zatvoru sve do 16. prosinca 2011., kada mu je nakon određivanja jamstva i polaganja jamčevine istražni zatvor ukinut. Od toga dana pa do 20. studenoga 2012. optuženik se nalazio na slobodi, a od 20. studenoga 2012. ponovno je lišen slobode, ali sada u već spomenutom postupku broj K-Us-26/11. U tom mu je predmetu istražni zatvor tekao do 3. travnja 2014. kada je presuda kojom je osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od osam godina i šest mjeseci postala pravomoćna pa je od tog dana optuženik stekao svojstvo osuđenika, čime su prestali teći rokovi iz članka 133. ZKP/08. Optuženiku je u tom paralelnom postupku po ukidanju pravomoćne presude od strane Ustavnog suda Republike Hrvatske obustavljeno izvršenje kazne zatvora te se on od 4. kolovoza 2015. ponovno nalazi u istražnom zatvoru u ovom predmetu, a koji mu je, kao što je već navedeno, određen po osnovi iz članka 123. stavka 2. ZKP/08. Stoga je u ova dva paralelna postupka optuženiku oduzeta sloboda u ukupnom trajanju preko tri godine i deset mjeseci.

S obzirom na to da ovakva situacija, odnosno pitanje eventualnog zbrajanja lišenja slobode u paralelnim postupcima protiv iste osobe nije zakonski regulirana, bilo je potrebno utvrditi je li sudska praksa ovaj pravni problem riješila te je utvrđeno da je praksom Vrhovnog suda Republike Hrvatske ovakva situacija riješena.

Prije svega, prema stanovištu ovog suda izraženom u više ranijih odluka ... u rokove iz članka 133. ZKP/08 ne uračunava se vrijeme provedeno u ekstradicijskom pritvoru. ...

Jednaka je situacija i s pribrajanjem trajanja istražnog zatvora iz paralelnog u aktualni postupak. Prema već zauzetom stavu u ranijim odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske (broj II KŽ-78/12) to se vrijeme ne pribraja trajanju istražnog zatvora u aktualnom postupku, a onda tim više niti vrijeme provedeno na izdržavanju u tom paralelnom postupku. ...

Imajući na umu sve navedeno, proizlazi da se u ovom postupku optuženi Ivo Sanader u istražnom zatvoru nalazi nepunih sedam mjeseci, a vodeći računa da prema zapriječenoj kazni za djelo iz članka 337. stavka 4. KZ/97 (od jedne do deset godina) sukladno odredbama članka 133. stavaka 1. i 3. ZKP/08 najdulje može provesti u istražnom zatvoru dvije godine i šest mjeseci, očigledno je da ti rokovi nisu istekli. ...«

21. Vrhovni sud potom je utvrdio da i dalje postoje razlozi za određivanje (produljenje) istražnog zatvora po osnovi iz članka 123. stavka 1. točke 1. ZKP-a/08, a »koji su pravomoćno utvrđeni u prethodnom postupku«. Drugim riječima, utvrdio je da i dalje postoji opasnost od bijega podnositelja. Mjerodavni dio obrazloženja osporenog rješenja glasi:

»Budući da iz svega navedenog proizlazi da u ovom predmetu nisu istekli zakonski rokovi iz članka 133. stavaka 1. i 3. ZKP/08 ... a što je, uz postojanje osnovane sumnje da je optuženik počinio kaznena djela za koja se tereti u ovom postupku, a koja i dalje proizlazi iz potvrđene optužnice, pretpostavka da bi se protiv njega mogao produljiti istražni zatvor, to je vijeće protiv optuženika odlučilo isti produljiti po osnovi iz članka 123. stavka 1. točke 1. ZKP/08 jer je utvrđeno da u odnosu na optuženika i dalje postoji opasnost da će on pobjeći s ciljem izbjegavanja kaznenopravne odgovornosti.

Naime, protiv optuženog Ive Sanadera je još u stadiju istrage rješenjem suca istrage Županijskog suda u Zagrebu od 9. prosinca 2010. broj Kir-Us-491/10 određen istražni zatvor po osnovama iz članka 123. stavka 1. točaka 1. i 2. ZKP/08, a u daljnjem tijeku istrage još je u dva navrata produljen rješenjima suca istrage od 17. kolovoza 2011. broj Kir-Us-370/11 i od 17. listopada 2011. broj Kir-Us-438/11, i to po osnovi iz članka 123. stavka 1. točke 1. ZKP/08 jer je optuženik, nakon saznanja iz medija da je protiv njega donesen nalog o provođenju i proširenju istrage te zatraženo skidanje imuniteta, napustio područje Republike Hrvatske. Upravo je na temelju navedenog rješenja o određivanju istražnog zatvora, po raspisanoj tjeratici, optuženik uhićen u Republici Austriji te je njegova nazočnost pred hrvatskim pravosudnim tijelima osigurana tek izručenjem dana 18. srpnja 2011. Nakon što je protiv optuženika podignuta optužnica, rješenjem optuženog vijeća Županijskog suda u Zagrebu od 10. prosinca 2011. broj Kov-Us-Iz-2/11, protiv njega je produljen istražni zatvor iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08 te je prihvaćen optuženikov prijedlog i određeno je da se istražni zatvor, na temelju članka 102. stavka 2. ZKP/08, zamjenjuje jamstvom u iznosu 12,400.000,00 kuna. ... Po polaganju jamčevine, optuženik je 16. prosinca 2011. pušten iz istražnog zatvora, a ponovno je lišen slobode zbog određivanja obligatornog istražnog zatvora u predmetu Županijskog suda u Zagrebu broj K-Us-26/11 i upravo je ta činjenica bila razlogom ukidanja jamstva u ovom predmetu.

Navedeno ukazuje da pravomoćno utvrđene okolnosti koje upućuju na opasnost od optuženikovog bijega u ovom predmetu nikada nisu prestale postojati, jer je nazočnost optuženika bila osigurana kroz njegovo lišenje slobode u drugom postupku.

Imajući, stoga, na umu činjenicu da je optuženik područje Republike Hrvatske napustio upravo nakon što je saznao da se protiv njega pokreće ovaj kazneni postupak i traži odobrenje za uhićenje pa je posljedicom toga bila raspisana tjeratica, a optuženikova nazočnost osigurana tek njegovim izručenjem iz Republike Austrije (čemu se protivio), uz činjenicu da prema podacima u spisu predmeta članovi optuženikove uže obitelji žive u inozemstvu, ocjena je ovog vijeća da protiv optuženog Ive Sanadera i dalje postoje razlozi iz osnove u članku 123. stavku 1. točki 1. ZKP/08. Ovo tim više kada se ima na umu da je, kao što je to već navedeno, osim ovog, protiv optuženika u tijeku još nekoliko kaznenih postupaka zbog istovrsnih kaznenih djela s visoko zapriječenim kaznama zatvora.

Utvrđenje ovog vijeća o postojanju opasnosti od bijega kod optuženog Ive Sanadera ne umanjuje niti činjenica proteka vremena od određivanja istražnog zatvora protiv njega, s obzirom da je veći dio tog vremena, tj. gotovo tri godine bio lišen slobode u paralelnom postupku što je osiguralo njegovu nazočnost, neovisno o njegovoj volji.«

22. Visinu jamstva u konkretnom slučaju Vrhovni sud obrazložio je ovako: